

АДА РИБАЧУК, ВОЛОДИМИР МЕЛЬНІЧЕНКО (АРВМ) ЯК ПРИКЛАД ВІДДАНОСТІ ОБРАНОМУ ШЛЯХУ Становлення творчих особистостей (1950–1960-ті)

Серед мистецтвознавчого загалу України, Європи, світу імена творчого дуєту українців Ади Рибачук та Володимира Мельніченка сприймаються на одному рівні з корифеями образотворчого мистецтва планети — Роквеллом Кентом, Олександром Архипенком, Іваном Кавалерідзе, Ренато Гутузо, Анатолієм Петрицьким, Михайлом Бойчуком.

Треба зазначити, що з Роквеллом Кентом, Ренато Гутузо, Іваном Кавалерідзе, академіком Польовим, Олегом Швидківським, Володимиром Костніним, Карлом Кантором, Володимиром Толстим, Олегом Антоновим, Миколою Амосовим, Анатолієм Петрицьким, Леонідом Первомайським та ще з десятками найкращих представників нашого часу АР та ВМ були знайомі, товаришували та дружили десятиліттями. Роквелл Кент під час першого візиту до СРСР побував у Києві, відвідав КДХІ (супроводив його мистецтвознавець З. Фогель). Повертаючись до США, Кент у жовтні 1958 р. написав листа: «Ада Рибачук Владимир Мельніченко Остров Колгуев СССР». Лист знайшов художників на узбережжі Карського моря. Саме Роквелл Кент у передмові до російського видання до своєї книги «Саламіна» відповів тим, хто закидав художникам АРВМ, що начебто ті, виїжджаючи на Північ, відволікаються від сучасного життя: «Яке ж несправедливе це звинувачення! Під блискучим покривом сучасного життя, його культурних манер та шат, дедалі більших вигод перебуває Людина, Людина з її розумом і почуттями. Хіба це не змушує нас прагнути проникнути крізь покриви, аби розпізнати людину, її сутність? Хіба мистецтво не має відкрити її нам? Цю сутність відкривають роботи двох згаданих молодих художників. Мені ж її відкрило життя в Гренландії. Ми, ті, хто прагне створити для людей кращий світ, повинні знати глину, з якої ліпимо людину...».

Зі студентських років одним із найулюбленіших митців, котрий відкрив світ, якому вони намагалися усе життя слідувати, був для АРВМ художник Микола Реріх, а ще — великі мандрівники сучасності Тур Хеєрдал, Жак-Ів Кусто.

Окремою сторінкою в житті АР та ВМ був Ренато Гутузо. Коли маєстро приїздив до Києва, Віктор Некрасов привів його до майстерні на Філатова, а молоді художники щойно повернулися з Арктики. Митці одразу зрозуміли одне одного і залишалися вірними дружбі усе життя.

Імена художників Михайла Бойчука, Івана Падалки, Василя Седяра, Віктора Пальмова стали відомі АРВМ несподівано. У часи їхнього студентства ці імена були заборонені. Згадувати їх було небезпечно. Але доля усе ж звела бунтівників тридцятих із бунтівниками п'ятдесятих. Останніх звинуватили у тому, що вони потрапили під вплив кола Бойчука. Це була перша небезпека, бо маєстро Михайла Бойчука з його оточенням було фізично усунено влітку 1937-го, твори митців — примусово знищені. «Потрапити під вплив» канцелярською мовою тодішньої партократії означало бути неблагонадійним. Тоді, у рожевому запалі студентських років, митці не очікували, що доля страченого українського відродження буде йти паралельно з їхнім власним життям.

Твори АРВМ (цим скороченням Ада Рибачук, Володимир Мельніченко підписують твори з 1982 року): станкова графіка, кераміка, монументальна пластика. У живописі, монументальному мистецтві, скульптурі та архітектурі увійшли до класики світового сучасного мистецтва. Світової слави свого часу набули дизайн та монументальні декора-

тивні мозаїки київського автовокзалу (Перша Всесоюзна премія за інтер'єри на конкурсі молодих) та Палаці піонерів (на III З'їзді художників СРСР голова Спілки художників К. Белашова у доповіді відзначила Київський палац піонерів, підкресливши монументальне оздоблення серед трьох найкращих робіт в СРСР). Концепція, проектування, монументальні рельєфи, які виконувалися на меморіально-обрядовому комплексі Парку Пам'яті у Києві та десятки чи навіть сотні творів, виконаних у кераміці, шмоті, метали, у графічних авторських техніках та живописі, розробки авторських технологій для виконання монументальної скульптури та пластичної архітектури за методом авторського моделювання виокремлюють цих художників серед багатьох інших — цікавих і самобутніх творців вітчизняної і світової образотворчості.

Метою цього дослідження є аналіз перших творчих робіт АРВМ у 1950–1960-ті: від художніх творів, що були виконані у художній школі ім. Т. Г. Шевченка (А. Рибачук закінчила її із золотою медаллю), до дипломів у КДХІ. Про творчість цих митців написано чимало мистецтвознавчих, культурологічних, журналістських матеріалів. Друком вийшли монографічні видання, присвячені їхній творчості, глядачі можуть ознайомитись з кінофільмами за участі АР та ВМ. Архів батька Ади Рибачук Федора Рибачука налічує понад 600 публікацій. Водночас досі не існує ґрунтовного дослідження творчості митців. Ця робота передбачає вивчення творчого процесу, яким супроводжувалося усе життя Ади Рибачук та Володимира Мельніченка.

За роки праці на ниві мистецтва художники зробили напрочуд багато. За часів незалежності з'явилася можливість проаналізувати переважну більшість створеного цим дуєтом за роки служіння мистецтву.

Наше мистецтвознавче дослідження візьме до уваги політичні, соціальні та інші чинники, які впливали на формування авторського почерку. Мистецтво АР та ВМ досі залишається актуальним. Воно потрапляє під визначення «концептуальне», а в багатьох випадках творчість майстрів можна назвати «контемпоральною». Тим важливіше дослідити першоджерела і перші творчі кроки, аби зрозуміти увесь подальший шлях у мистецтві непересічних вітчизняних художників.

Ада Федорівна Рибачук народилася у 1931 року в Києві. У тому самому пологовому будинку навпроти Володимирського собору через півроку народився Володимир Володимирович Мельніченко. Це були страшні і сумні роки Голодомору (пізніше митцям надادуть статус дітей війни — Наталія Басовська). Ада малювала змалечку. Вона була напрочуд самостійною, сумлінною і розумною. Чотири класи початкової школи Ада закінчила у Казахстані, де перебувала в евакуації разом із мамою Галиною та бабусею Варварою Афанасівною. Капітан радянського війська, кадровий офіцер Федір Рибачук зустрівся у штиковій ыз ворогом о 6-ій ранку 22 червня 1941 на кордоні (застава Рава-Руська). З оточення вивів 40 солдатів та прапор полку. Воював у Сталінграді, був у Корсунь-Шевченківському котлі, визволяв Берлін та Прагу 9 травня 1945. Три брати батька Ади загинули 1944-го у боях за Україну. Федір Іванович прослужив у радянському війську до 1951-го у Союзнацькій Комісії у Відні. Офіцер-фронтвик, він не терпів фальшу. Так була вихована і Ада Рибачук. З любов'ю до Батьківщини, з ненавистю до ворога.

Володимир Мельніченко разом із мамою Вірою, бабусею Людмилою Тимофіївною, вихователькою старшої групи дитячого садка та дідом Данилом Даниловичем опинилися в окупованому Києві. З вулиці Інститутської, де мешкали, бігли через Хрещатик, коли запалали будинки на виліці Карла Маркса (зараз Городецького), до Володимирської гірки, там біля пам'ятника Володимиру «сховалися» сотні біженців. Пам'ять хлопчика навіки закарбувала Хрещатик у вогні. І ще один страшний спомин: сусіди і діти з двору на Інститутській, які за кілька днів колоною йшли до Бабиного яру...

У 1945–1950 рр. Ада і Володимир навчалися в художній школі імені Т. Г. Шевченка в Києві. Учителями тоді були Г. Котляр, Л. Рачковська та її чоловік В. Денисов. Про шкільні та студентські роки АР та ВМ написано вкрай мало.

На третьому курсі фах вела Т. Н. Яблонська, саме вона, її твори, щирий імпульсивний характер, любов до студентів, яким вона віддавала дуже багато часу, зблизили педагога з учнями. Викладач від Бога, Тетяна Нилівна говорила: «...працювати треба напружено, будь-що — портрет, етюд, начерк — наче це останній ваш час, завтра нема. Ваша робота, моя робота, на стадії творення, навіть незакінчена, повинна бути мистецтвом, мати завершену цінність».

Із запису розмови Наталі Басовської з Володимиром Мельниченком (травень 2014): «1953, тоді з'явилися у продажу в'єтнамські кошики, круглі і різних розмірів. Ада купила великий, діаметром з півметра. Був лютий, і ми пішли купили квіти проліски, з розсадника і всім курсом пішли привітати любимого вчителя. Але всім хотілося покласти свої квіти у той кошик, і так сфотографуватися.

Моя фотографія була остання, коли наш третій курс був разом... Саме в це свято Тетяна Нилівна сказала: "От добре було би, аби практика була не в Дніпродзержинську біля печей, де всі в окулярах та з великими кочережками. А поїхали, хто куди хоче, та добре попрацювали, а потім приїхали, от добра була би виставка". У той рік всім курсом поїхали на практику до Вилково, керівник практики Сергій Грош владнав стосунки з прикордонниками. Плідна практика була, а наступного року на переддипломну практику всім дозволили поїхати за власним бажанням».

То була перша подорож АРВМ до північних морів: травень–липень 1954 р. — зимовий берег Білого моря, серпень–вересень — острів Колгуєв. Після виставки етюдів із практики у Вилково Ада Рибачук одержала від видавництва «Молодь» замовлення на ілюстрування книжки Маміна-Сибіряка «Оленчині казки» (1953 р.). Це була перша самостійна робота. Перша, але напроцуд легка, навіть віртуозна вийшла книжка.

П'ятий курс А. Рибачук — у «майстерні портретній» проф. О. Шовкуненка (асистенти — І. Резник, В. Пузирьков). В. Мельниченко — у «майстерні батальній» професора К. Д. Трохименка (асистенти В. Черников, О. Будников, Чичкан). Після п'ятого курсу студенти здали дипломи екзамени із загальноосвітніх дисциплін; А. Рибачук — всі на відмінно. На п'ятому курсі затвердили теми дипломних картин за матеріалами успішно і плідно проведеної переддипломної практики: «Зимовий берег Білого моря, острів Колгуєв». Затвердили ескізи до дипломів. Залишився шостий курс — дипломні картини.

Настав час першого випробування, першого прийняття самостійного, надзвичайно відповідального рішення, від якого залежить подальше творче життя.

ВМ: «Все зважили, відчували, були впевнені: наші професори дали нам добрий фах, проте і розуміли: якщо виконувати дипломи у Києві, треба міняти затверджені теми. З київськими натурниками "провалимо" дипломи. А це — зрадити перш за все себе і довіру людей Острова, людей Півночі. Чому?»

Згодом Ада напише: «...И — вдруг внезапно — обрушивается световой День — солнечный? Нет, этот день иного состава — ни ласки, ни неги, ни отдыха — светопад, ветер — так он свиреп, — сотрясает остров. Вой, хлопанье, хлюпанье, удары — ярость: колотится в сопки, скругляет формы, вжимает, втискивает растения в почву, в камни — не подымай головы, не расти! — придавая им вид экспонатов гербария, — разбивается о поверхность воды — никогда не гладь, — трамбует поверхность снега — никогда не плоскость, свирепеет от любого столкновения, стараясь всё свалить, сорвать, снести, катить и швырять всё, что только может — стремится подняться — возвысится — возвысится над поверхностью острова, обращая его, как если бы был сплошным камнем — в остров-голыш, сами лица людей островных время лепило, высекало, формировало, — ветром и светом, морем и небом шлифовало, окатывало, — красило. Не только лица людей — все движения человека на этой земле окрашены морем и небом, — все движения превращаются в жест, преображаются в знак, возвышаются до символа».

АР: «В урочище Гончары и Кожемяки, что у подножия Художественной Академии в Киеве, ночной апрельский дождь посбивал все цветы с абрикосовых деревьев. Этой же ночью под дождём зацвела вишня».

ВМ: «Ректор КГХІ Сергій Олексійович Григор'єв, професор “жанрової майстерні”, в якій були наші друзі Микола Стороженко і Олекса Захарчук, завжди вчив, наставляв студентів в майстерні під час творчих бесід і з трибуни загальних зборів про те, що “...треба більше працювати з натурою, нічого не вигадувати, треба більше бути з своїми героями, ближче бути до народу!...” Важко було прийняти рішення».

Проте Рибачук і Мельниченко ретельно готувалися до півторарічної подорожі на Острів із зимівлею. Готувались до важких випробувань.

Бюджет наступної подорожі — гонорари за оформлення книжок С. Маршака «Вусатий смугастий» (1954), Віталія Біанки «Майстри без Сокири» (1954), Наталії Забіли «Ясочина книжка» (1955). АРВМ їздили до заплави річки Ірпінь — ходили, шукали, малювали гнізда пташок.

ВМ: «Закупували матеріали до роботи: полотно для живопису (завширшки 2,5–15 метрів, білила цинкові — 300 тубів.

– Володя, не жалкуй грошей, чим замінимо?

– ...крейду зваримо з рогами оленя!

– Кобальту! Кобальту!

– Володя, не жалкуй грошей, чим замінимо кобальт бірюзовий? (Ада).

Інструмент: пили, долота різні, рубанки, гвіздки — 100–150 мм і 20 мм; все дуже економно, ніяких харчів, жодної банки консервів, ніякої європейської одежі, взуття. Тільки добрі светри, панчохи з карпатської вовни. Навіть замовили невеличкий друкарський станок за власним проектом (розміром А3), сталеві плити замінили на текстоліт. Вперше на персональній виставці М. Г. Дерегуса побачили монотипію “Катерина”, дуже файна робота, дуже захотіли опанувати друк монотипій. Все ж таки Ада поклала з інструментами кілька білих “арлекінів” з великими мережковими комірами та білі штани на Новий рік.

Коли зважали експедиційні ящики, всередині цератові, зовні бірюзові, трафаретом чорним адреса: “ст. отправления Киев — ст. прибытия остров Колгуев” — терези показали вагу 1,5 тонни.

Матері наші сумно, мовчазливо не суперечили нашим приготуванням. Порадилися з батьком Ади. Не підтримав, заперечив, навіть виїхав з Києва на час нашого від'їзду до Мінська, справу знайшов собі, аби не бачити “таке зле”.

З Колгуєва «мамі-Галці» і «батьку-Феді» Ада писала листи майже щовечора, а літак із посадкою був один раз на три місяці, пошта «на сброс в мешках» частіше. Посиляли радіограми, щоб заспокоїти. На Новий рік радіограма: «Поздравляю Новым Годом Желаю здоровья скоро вам пришлют стипендию О Шовкуненко».

ВМ: «Ми були безмежно щасливі. Ада одягла мережкові шати, під малицю, я маску Діда Мороза і пішли гостювати до Нід Не (Красива Жінка), наших друзів, та налякали своєю маскою Діда Мороза маленьку дівчинку Інфанту».

Коли повернулися до Києва, Федір Рибачук дістав зі свого архіву «документ» про відрахування АРВМ з лав студентів, але «порушників» не сповістили, вирішили дочекатися їхнього повернення до Києва з дипломами... Чи без дипломів.

Зацікавленість журналістського та мистецтвознавчого цеху творчістю молодих митців починається після їхньої поїздки на Північ на острів Колгуєв. Перші публікації про творчість тандему з'являються в місцевій республіканській та всесоюзній пресі. Слід згадати статті «Випробування» М. Канюка у «Комсомольській Правді» від 27 лютого 1957 року, «Північ любить сильних» І. Андрійченка: «І що це ви вигадали? Ви ж навіть не уявляєте, які там морози, хуртовини, сніги. Білі ведмеді нападають на житла. Люди їдять сире м'ясо. Страхіття». «Тверезі» голоси доброзичливців лунали зусебіч...

Ось лише деякі з публікацій про АРВМ: «Картини до фестивалю» Л. Латишева «Вечірній Київ», 14 березня 1957 року; «Перша молодіжна» М. Лисенко, А. Німенко «Вечірній Київ», 10 квітня 1957 року; «Початок шляху» В. Цельтнер, «Вечірній Київ», 16 травня 1957 року; «Молодь України», 27 травня 1957 року; «Виставка етюдів дипломантів», «Радян-

ська культура», 10 березня 1957 року; «Молодість, талант, труд» А. Попова, «Літературна газета». 12 березня 1957 року; «І все ж вони ідуть!» В. Бродский, М. Канюка «Комсомольська правда» від 14 грудня 1957 року; «За яскраві життєві образи» Т. Яблонська, «Радянська культура», 2 червня 1957 року.

«Полотна Рибачук і Мельніченка — оригінальні, самостійні твори, написані в своєрідній живописній манері. Північ, її героїчні люди, які живуть у суворих природних умовах, хвилювали Аду Рибачук ще з шкільної лави. Хвилювали і в інститутські роки. Кожен етюд А. Рибачук — це епізод, це — характер, тип. Етюди В. Мельніченка виконані в іншому плані, характеризуються серйозним ставленням до теми. Виставка не залишає байдужим жодного відвідувача. І це не випадково. Мистецтво талановитих художників радує своєю яскравістю, самобутністю».

С. Музиченко «Київський Комсомолец», 25 вересня 1959 року: «Ось полотно Ади Рибачук “Кінець безмовності”. Простяглися вдалечінь дроти високовольтних ліній. По них струмує в полярну ніч світло, тепло. Це не просто кінець безмовності, кінець віковичної полярної ночі. Картина Володимира Мельніченка “Свято” сприймається як гімн весні і сонцю. А скільки створили молоді митці чудових портретів ненців-мисливців, оленярів! На фоні чудової природи В. Мельніченка і А. Рибачук показують працю людини, що долає стихію. В серіях гравюр “Запахи землі”, “Пароплави прийшли” та “Сонячні ночі” А. Рибачук на першому плані — людина, приборкувач диких сил природи».

Грунтовна розвідка (нарис) про творчість АР та ВМ з'являється 1957 року в газеті «Молодь України». В. Цельтнер у «підвальному» матеріалі «Дорожня пісня» розповідає про поїздку київських студентів художнього інституту на Крайню Північ. «У 1954 році, виклопотавши в інституті дозвіл провести літню практику за полярним колом, Рибачук та Мельніченка вирушили у свою першу подорож». Далі мистецтвознавець детально пояснює про унікальність ситуації: здолали сотні кілометрів пішки, на оленях, на моторних човнах, аби досягти поставленої мети — дістатися острова Колгуєва.

Сьогодні, шістдесят років потому, коли технології досягли небачених висот, а потужні снігоходи, гелікоптери, всюдиходи можуть закинути вас за бажанням і за гроші будь-куди, зрозуміти сміливість учинку двадцятирічних киян стає важче, ніж читачам молодіжної газети другої половини п'ятдесятих. Насправді це і тоді, і сьогодні було і залишається подвигом. Але художники так не вважали: «Звичайне випробування перших самостійних творчих кроків» (АР). Про статті дізналися після смерті батька Ади (1976 р.) з його архіву, бо загалом 7 років були у подорожах в Арктиці (1954–1969 рр.), а статті виходили в Києві та Москві.

Що ж змусило двох однокурсників-живописців поїхати не на Чорне море, а до Білого, Баренцевого та Карського? Читаючи листи художників, вивчаючи документи, начерки, роздивляючись фотографії, тексти, малюнки, ужиткові речі, зроблені ними власноруч (дивовижні чаші, тарелі, стіл для пригостання гостей, друзів), доходимо висновку, що це були пошуки ще не знаного життя на самому кінці світу. Так об'єднуються долі, люди, народи. «Мистецтво не може мати благороднішої мети, ніж допомагати нам більше любити і краще розуміти життя і людину», — писав Роквелл Кент і закінчував кожного листа до Ади і Володимира: «...Я заздрю вашому життю в Арктиці... Відданий вам, Роквелл Кент (1 жовтня 1958)». «З почуттям поваги... і правдивою пошаною, ваш Роквелл Кент (10.01.1958)»... «Я сподіваюсь, що вам добре ведеться у роботі та житті, що ви набуваєте дедалі більшої пошани вашого народу. З любов'ю, Роквелл Кент (04.01.1961)». «...здоров'я, щастя та дедалі більших успіхів у вашій роботі. З щирою любов'ю, Роквелл Кент (01.04.1962)».

«Нехай ваше перебування в Арктиці буде щасливим в усіх смислах. Сподіваюся, що там ви остаточно завоюєте захоплене визнання вашого народу, якого ви варті. З глибокою пошаною, щиро відданий вам, ваш друг Роквелл Кент (01.05.1963)»

Згодом Ада в епіграфі до щоденника, який написала в літаку, коли летіла з експедицією на Камчатку до вулкану Авача для випробування місячного апарату: «...Я хочу настоящей жизни, а в городе люди о ней забыли... Сент Экзюпери... "Земля Людей" (стр. 103)», — розповість мету подорожжя...

Через 40 років Володимир Мельніченко підготував щоденник до друку...

Ім треба було зрозуміти Північ, а для цього тижня чи навіть місяця було замало. Аби зрозуміти філософію острівного корінного народу, треба було пожити разом із тими людьми. Прожити, відчути радість збереженого стада, «почути» космічні простори тундри, «спів» моря, зрозуміти традиції, звичаї та закони людей, які залишилися майже такими, якими їх задумав Творець.

Те життя відрізняється від життя родичів, однокурсників, односельців чи сусідів із під'їзду будинку в Києві на вулиці Лисенка, у самісінькому центрі столиці, поруч з Оперним театром. Після першої нетривалої подорожі 1954-го, АР та ВМ повертаються наступного року до вже рідного острова. Митці прожили на острові півтора року із зимівлею. І пробули би там довше, якби не сувора радіограма від нового ректора КДХІ О. Пашенка: «Терміново прибути до 20 червня 1956 на захист дипломів». Попередній ректор С. Григор'єв — романтик і пошанувач творчості своїх студентів, розуміючи непереборне бажання митців працювати «в темі» безпосередньо серед своїх персонажів, не «дозволив», а радше повірив, пішов на ризик експерименту, бо теж знав, що «фах київської школи високий», і не відіслав наказ на відрахування АР та ВМ на острів, вирішив дочекатись повернення студентів із дипломами... Це було подвійне випробування, подвійний експеримент.

Усе обійшлося — вперше і востаннє. Господь допомагав незвичайним студентам. Студенти були відповідальні за свої вчинки: останнім рейсом пароплава надіслали ректору С. О. Григор'єву листа з повинною, де йшлося, що готові до відрахування, але зроблять все, аби не підвести. «Ну, а якщо поразка?» — «Ні! Поразки не буде!». (В архіві АРВМ зберігається копія цього листа 1955 року до ректора С. О. Григор'єва).

Травень на Півночі — важкий місяць. У тих краях «закипають» річки, озера, потічки. Місцевий люд не кочує в такий час. Баренцеве море стоїть у кризі і в обидва боки — до Двини на захід і на схід до островів Нової Землі і далі до Камчатки — усе завмирає. Дорога в таку негоду — випробування. Може розійтись торос, може виникнути тріщина, може, може, може... Це розуміють на Колгуєві.

Старий Ве Лі, головний пастух, говорить до Рисуй Нго Да (Той, що малює): «Если ехать на диплом надо?! Будем смелиться!..». Запитання! Запитання — іспит, якою буде відповідь? Художники знають, що виїхати з острова можна тільки першим рейсом «Юшара» наприкінці липня! Ада і Володимир хором відповідають: «Будем смелиться!..». Старий Ве Лі посилає провідником-каюром з Рисуй Нго Да свого молодшого сина, Хурка-молодшого, якому було 14 років. Сину теж навчання та іспит. Знову випробування. Десять днів на п'яти санях по п'ять оленів у кожних. Ризик — випробування. Проте сам Старий Ве Лі на відстані (такий, щоб ніхто — ані Володимир (а аргіші був останнім, першим Хурк, за ним Ада), ані Хурк, ані навіть Ада — не здогадалися, що він сам залишив стадо оленів — 3000 голів на Таулі і Санко) контролював цю небезпечну подорож. Де провалювалися у річки, де розпрягали та кормили, давали відпочинок оленям, де на багатті сушили малиці, де вийшли в море на 4 кілометри — скоротити шлях і зберегти оленів, які на весну були вкрай виснажені, втомлені. Коли нарешті сліди всіх п'яти саней (трьох «легкових», двох «вантажних» і 25 оленів) спрямувалися до селища Бугріно, — Ве Лі повернув до чумів, які стояли на річці Мязь буе Яха (Річка, на якій вітер зносить чуми). Тільки в наступний приїзд художників до острова 1963 року Старий Ве Лі розповів їм та синові Хурку все про подорож того травня 1956 року.

На захист спізналися на 6 місяців...

Півтора року життя на Півночі мали своє логічне завершення. Студенти-дипломанти КДХІ 10 квітня наступного 1957 року проводили публічний захист дипломних робіт. Це була перша персональна виставка творів, що проходила в актовому, щойно відремонтованому після війни, залі художнього інституту. Картин, ескізів, начерків, малюнків було стільки, що на сцені не змогли розмістити навіть картин. Те, що не вмістилося, виставляли вздовж стін коло сцени. Дипломант Ада Федорівна Рибачук представила дві основні живописні картини: «Випробування» (180 x 432 см) і «Зупинка на обід» (150 x 300 см). Володимир Володимирович Мельніченко показав живописні твори «Перше вересня» (200 x 350 см) та «Північне море» (150 x 250 см). Загалом виставка налічувала 240 творчих робіт, народжених на Острові. Виставка була і досі залишається безпрецедентною. Кількість і якість виконаного затьмарила усі можливі уявлення про дипломну роботу. Митці довели, що зі студентів-дипломантів вони перетворилися на дорослих, потужних, сформованих художників. Комісія у складі О. Пашенка, М. Дерегуса, В. Касіяна, Т. Яблонської, С. Григор'єва, О. Шовкуненка, К. Трохименка присудила найвищу оцінку за обидва дипломи.

Починалося доросле життя. Диплом художнього інституту вирішував багато проблем, але не всі. Заробляти гроші треба було самим, а в ті часи усі заробітки були державними. Художніх салонів та галерей, зрозуміло, не було. Основним заробітком була співпраця з видавництвами. Закупки з художніх виставок траплялися, але переважно закупали роботи провідних майстрів.

Навесні 1957 року Ада Рибачук закінчує живописний твір «Юнга». На шостому Всесвітньому фестивалі молоді та студентства в Москві твір української художниці було удостоєно срібною медалі. Це була дуже вагома перемога, адже у конкурсі брали участь усі союзні республіки, і творів на виставці було дуже багато. Серед кількох сотень творів молодих митців Ада завоювала друге місце. У наступні три роки твір експонувався практично в усіх столицях європейських країн. Старт був дуже вдалим. Країна відбудовувалася після Другої світової війни і здавалося, що молодим митцям, які тяжіли до монументального мистецтва, роботи і замовлень буде вдосталь. Напевне, умовно розділяючи творчий шлях зіркової пари, межу шістдесятих можна вважати першим періодом творчого життя митців.

Їхні долі напрочуд споріднені від народження, а мистецькі уподобання, поступ виявилися спорідненими, чого практично не відбувається серед потужних творчих особистостей. Від першого спільного відрядження до Далекої Півночі і до останнього часу митці працювали разом, доповнюючи мистецькі здобутки одне одного. Творчий почерк кожного залишився індивідуальним. Перший період творчості майстрів був надзвичайно важливим, оскільки сформував безпрецедентний творчий тандем, який виявив спільне бажання до невпинної мистецької роботи.

Література

1. *Бадяк В.* Тоталітаризм і творчий процес. Зб. наук.-популяр. ст. — Львів, 1995.
2. *Блакитний Є.* Мораль зневіри чи віри? (До проблеми сучасного мистецтва) // *Нотатки з мистецтва.* — 1982. — № 22 (вересень). — С. 5–8.
3. *Бойчук і бойчукісти, бойчукізм:* Каталог виставки / Автор вс. ст. та упор. О. Ріпка. — Львів, 1991.
4. *Ванслов В.* Художественный опыт России XX века // *Пути и перепутья: Материалы и исследования по отечественному искусству XX века.* — М., 2001. — С. 282–291.
5. *Голомшток И.* Соцреализм и изобразительное искусство // *Соцреалистический канон.* Сб. ст. под общ. ред. Х. Гюнтера и Е. Добренко. — СПб., 2000. — С. 134–145.
6. *Гройс Б.* Полуторный стиль: соцреализм между модернизмом и постмодернизмом // *Соцреалистический канон.* Сб. ст. под общ. ред. Х. Гюнтера и Е. Добренко. — СПб., 2000. — С. 109–118.

7. Маркин Ю. П. Искусство тоталитарных режимов в Европе 1930-х годов. Истоки, стиль, практика художественного синтеза // Художественные модели мировоздания / Под общ. ред. В. П. Толстого. — М: Наука, 1999. — Кн. II, XX век. — С. 121–137.
8. Роготченко О. Мистецтвознавство: Розповідь про неспокій (соціальні явища у формуванні елітарної науки) // Український керамологічний журнал. — 2003. — № 2/4. — С. 121–126.
9. Рибачук А. Мельніченко В. Крик птаха. — К., 2000. — Т. I, II.

Анотація. Пропоноване дослідження відродило для вітчизняного мистецтвознавства та культурології події 60-річної давнини, що стосувалися творчості провідних українських художників Ади Рибачук та Володимира Мельніченка. У матеріалі вперше оприлюднюються газетні публікації того періоду, що описують творчість АР та ВМ і пояснюють плин наступних подій в їхньому творчому житті. Часові межі дослідження охоплюють шкільні роки митців і захисту диплому у 1957 році (КДХІ).

Ключові слова: Ада Рибачук, Володимир Мельніченко, КДХІ, Північ, острів Колгуєв.

Аннотация. Это исследование возродило для отечественного искусствоведения и культурологии события 60-летней давности, которые относятся к творчеству известных украинских художников Ады Рыбачук и Владимира Мельниченко. В материале впервые опубликованы некоторые газетные и журнальные публикации того периода. Материал, изложенный в настоящем исследовании, описывает творчество АР и ВМ и объясняет ход последующих событий в их творческой жизни. Временные границы исследования ограничены школьными годами АР и ВМ и защитой дипломов в 1957 году (КГХИ).

Ключевые слова: Ада Рыбачук, Владимир Мельниченко, КГХИ, Север, остров Колгуев.

Summary. This research aims to revive for the Ukrainian art and cultural studies the events that took place 60 years ago: the creative work of the well-known Ukrainian artists Ada Rybatchouk and Vladimir Melnichenko. Some of newspaper and magazine materials of the period are published for the first time. The research describes the creative work of AR and VM and serves as an explanation for the following periods of their creative life. The research covers the period of artists' school years till their graduation from Kiev State Institute of Arts.

Keywords: Ada Rybachiuk, Volodymyr Melnichenko, Kiev State Institute of Arts, North, Kolguev island.